

TAULA RODONA
LA LLENGUA CATALANA AVUI

PRESENTACIÓ

La fragmentació administrativa de les terres de parla catalana i les immigracions produïdes, sobretot, durant el segle xx són dues de les claus més importants per explicar la diversitat de situacions sociolín-güístiques que, en l'actualitat, caracteritzen cada un dels territoris.

L'objectiu d'aquesta taula rodona és actualitzar la informació que en tenim sobre el conjunt i apuntar les perspectives de futur a partir de la situació actual.

Amb la finalitat d'alleugerir el ritme de la taula, tenint en compte l'elevat nombre de participants, hem preparat una presentació, il·lus-trada amb gràfics, en què es donen conjuntament una sèrie de dades relatives als diferents territoris administratius.

S'ha de valorar com una introducció aproximativa a la realitat. És una simplificació de les dades i, per tant, caldria matisar-ne moltes. Algunes de les dades de què partim s'han obtingut amb metodologies diferents. A més, convé tenir en compte que hi ha zones de distintes àrees que, en alguns dels aspectes tractats, són més semblants entre elles que les que tenen amb el conjunt de la seva pròpia àrea.

Així i tot pensam que aquesta introducció pot servir per dibuixar les principals característiques dels diversos territoris administratius dels Països Catalans.

1. Des del punt de vista legal la llengua catalana presenta el se-güent tracte en els distints territoris:

— És l'única llengua oficial a Andorra.

- Al Principat de Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears és oficial juntament amb la llengua espanyola
- A Catalunya Nord, a la Franja de Ponent i a l'Alguer se'n reconeix, relativament, l'existència però no és oficial, encara que en alguns ajuntaments, amb un valor poc més que testimonial, l'hi han declarat.

2. Les denominacions oficials són «llengua catalana» a Andorra, Catalunya Nord, Principat de Catalunya, Illes Balears i l'Alguer i «llengua valenciana» al País Valencià. A la Franja de Ponent, oficialment s'hi fa referència com a «modalitat lingüística».

3. Actualment la població total dels territoris que formen els Països Catalans és de més de 11.200.000 h. Distribuïda de la següent manera

Principat de Catalunya:	6.054.494 (54,2%)	(1991)
L'Alguer:	42.727 (0,4%)	(1994)
País Valencià:	3.857.234 (34,5%)	(1991)
Andorra:	64.242 (0,6%)	(1995-1996)
Illes Balears:	745.596 (6,7%)	(1991)
Franja de Ponent:	48.476 (0,4%)	(1991)
Catalunya Nord:	360.000 (3,2%)	(1990)

4. El lloc d'origen d'aquesta població és:

Al Principat:	68,4% PPCC; 29,9% de la resta de l'estat; 1,7% té altres procedències.
Al País Valencià:	75% PPCC; 22% de la resta de l'estat; 2% d'altres procedències(1986).
A les Illes Balears:	73% PPCC; 22% de la resta de l'estat; 4% d'altres procedències.
A Catalunya Nord:	Només tenim dades que ens diuen que el 90% són francesos i el 10% estrangers. Així i tot se sap que en 1993 el 53% de la població havia passat la infància a Catalunya Nord.

- A la Franja de Ponent: Aproximadament: 75% PPCC, 15% resta d'Aragó; 10% altres procedències.
- A Andorra: 49% d'àrea catalana; 26% espanyols; 7% francesos; 11% portuguesos; 7% d'altres procedències.
- A l'Alguer: 44% nascuts a l'Alguer (la resta sards i italians continentals, especialment friülans i emilians).

5. a) La competència en català es distribueix de la següent manera:

	Compr. oral	Expr. oral	Compr. escrita	Expr. escrita
Principat	94%	8%	68%	40%
P. València	82%	51%	38%	15%
I. Balears	89%	67%	55%	26% ¹
C. Nord	63%	48%	25%	10%
F. Ponent	90-95%	80-85%	30%	15-20%
Andorra	97% ²	91%	95%	79%
L'Alguer		42%		

La capacitat de comprensió oral supera el 90% al Principat, Andorra i la Franja de Ponent. Supera el 80% al País Valencià i a les Illes Balears. A Catalunya Nord és del 63% i no disposam de dades de l'Alguer.

La capacitat d'expressió oral supera el 80% a Andorra i a la Franja de Ponent. S'aproxima al 70% al Principat i a les Illes. Al País Valencià és del 51%; A Catalunya Nord i a l'Alguer és del 48% i 42%, respectivament.

La comprensió escrita se situa entre el 95% d'Andorra i el 25% de Catalunya Nord. A part d'Andorra, només supera el 50% al Principat i a les Illes.

La capacitat d'expressió escrita en cap cas no arriba al 40%, excepte a Andorra (79%).

1. Principat, PV i IB, dades del Cens de Població de 1991 extretes de Reixach (1995) i arrodonides.

2. Majoris de 14 anys.

La manca d'escolarització es manifesta en les diferències entre les habilitats orals i les habilitats escrites, especialment diferenciades a la Franja de Ponent.

b) Diferències generacionals:

En general, a tot el territori, els coneixements orals són majors entre la població de més edat; i els escrits, a causa de la recent escolarització, superiors entre els menors de 30 anys.

c) Transmissió intergeneracional.

La transmissió intergeneracional del català sol mantenir-se estable a Andorra, al Principat de Catalunya, a les Illes Balears i a la Franja de Ponent quan els dos progenitors són catalanoparlants, i també, a Catalunya, en els matrimonis mixtos.

En tots els altres casos sol patir una regressió important, extrema a l'Alguer i a Catalunya Nord, on hi ha senyals de recuperació marginal.

6. Usos de les institucions públiques.

En les intervencions públiques dels responsables de les institucions i partits polítics, en la documentació oficial, la retolació d'edificis i vies públiques, etc., a Andorra el català és la llengua d'ús.

Al Principat de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià s'usa el català i l'espanyol en les actuacions institucionals. En el primer d'aquests territoris la freqüència d'ús del català, en molts d'àmbits, sol ser superior al del castellà. A les Illes Balears i al País Valencià disminueix, a favor de l'ús de l'espanyol, i passa a ser en algunes ocasions totalment marginal.

A Catalunya Nord, a la Franja de Ponent i a l'Alguer, l'ús del català en aquests àmbits no deixa de ser testimonial o exclusivament emblemàtic en gairebé tots els casos en què apareix.

7. Usos en les relacions comercials.

A Andorra el català és la llengua d'una presència considerable en el conjunt de l'activitat comercial (retolació, etiquetatge de productes, publicitat i administració privada), encara que, amb freqüència, comparteix aquests àmbits amb altres llengües.

A la resta del territori, en aquests àmbits, el català té un ús minoritari (Principat de Catalunya), molt minoritari (Illes Balears) o simplement testimonial o emblemàtic (País Valencià, Catalunya Nord, Franja de Ponent i l'Alguer).

8. Escola

a) El català és assignatura obligatòria en el currículum escolar del Principat, País Valencià (només a les zones catalanoparlants), Illes Balears i Andorra.

És assignatura voluntària a les zones castellanoparlants del País Valencià i a la resta del territori. A l'Alguer la presència del català a l'escola depèn del mestre i del director del centre (aproximadament un 25 % d'alumnes fan alguna activitat en català dins l'horari lectiu). A Catalunya Nord l'ensenyament del català³ és voluntari per a mestres i alumnes (encara que després de ser triat per l'alumne passa a ser obligatori en el cicle; afecta un 15 % dels alumnes de maternal i elemental [2.000 de 13.000 al parvulari, 15 %; 3.000 de 21.000 al primari, 14,3 %],⁴ i un 6 % de secundària [menys de 500 de més de 7.000, 7 %]⁵).⁶ A la Franja de Ponent a primària afecta el 80 % dels alumnes i a secundària és voluntària en els centres ubicats a la Franja.

b) Com a llengua vehicular a Andorra, en alguns centres (els religiosos) és llengua vehicular exclusiva; a l'escola andorrana ho és juntament amb el francès, en canvi en els centres espanyols i francesos no és llengua vehicular.

En el Principat de Catalunya és de presència obligatòria en una part de les matèries.

A les Illes, a partir del curs que ara comença, també ho serà. L'a-

3. A la primària va començar l'any 1975 (VERDAGUER 1997).

4. P. Verdaguer 1997.

5. P. Verdaguer 1997.

6. P. Verdaguer (1997). Els darrers anys en lloc d'augmentar ha disminuït (en altres èpoques afectava 1/3 dels alumnes de primària), perquè s'ha obligat els ensenyants a escollir entre el català i les noves assignatures (anglès, informàtica). «Calia una bona dosi de militància per persistir». Tot això quan l'enquestes eren bastant favorables al català: 80 % és favorable a l'ensenyament del català a l'escola; 40 % de pares optarien per un ensenyament bilingüe francès-català.

plicació d'aquesta obligatorietat, tant al Principat com a les Illes varia molt segons les zones i les escoles.

Al País Valencià l'ensenyament en català és voluntari i afecta, aproximadament, el 33 % d'alumnes.

A l'Alguer és present com a llengua vehicular només en activitats escolars secundàries i depèn del professor i del centre.

A Catalunya Nord té una presència voluntària que afecta molt pocs alumnes. Un terç dels alumnes farien un ensenyament bilingüe, però només (comptant-t'hi les escoles Bressoles i Arrels) són 145 alumnes de maternal (1%), 130 de primària (0,6%), 100 al col·legi (0,6%), 25 al liceu (0,3%).

A la Franja de Ponent, l'únic ús del català com a llengua vehicular és en algunes experiències pilot en alguns parvularis.

c) Als estudis universitaris del Principat de Catalunya, País Valencià, Illes Balears i Andorra, el català és present com a llengua vehicular, amb importants variacions segons la universitat i les carreres. La majoria d'universitaris de la Franja de Ponent assisteixen a universitats catalanes.

A la universitat de Sàsser i a la de Perpinyà s'imparteixen classes de Llengua i literatura catalanes.

9. Mitjans de comunicació.

TV

a) Al Principat de Catalunya i a Andorra els governs respectius han creat TV pública en català.

Al País Valencià TV del govern de la comunitat és bilingüe.

La resta de TV institucional en català és resultat de desconexions en els mitjans en castellà (Principat, Illes Balears i País Valencià) o en francès (Catalunya Nord) i/o de la recepció de les TV de les altres comunitats (Illes Balears, País Valencià, Catalunya Nord, Franja de Ponent i Andorra) o de presències marginals.

b) Les TV comercials privades ignoren de forma gairebé general el català.

RÀDIO

a) Els governs respectius han creat ràdios institucionals en català a Andorra, el Principat de Catalunya i el País Valencià.

També hi ha ràdio parcialment en català fruit de desconnexions al Principat, les Illes Balears i Catalunya Nord o de la recepció de la ràdio en català de comunitats veïnes (País Valencià, Illes Balears, Catalunya Nord, Andorra i Franja de Ponent).

b) Les ràdios comercials privades, excepte al Principat de Catalunya, ignoren pràcticament del tot el català.

c) Les TV i les ràdios locals, d'abast limitat, al Principat de Catalunya i a les Illes Balears donen una presència considerable a la llengua catalana. A Catalunya Nord la ràdio associativa *Arrels* és completament en català, però té una audiència molt limitada. A la Franja de Ponent hi ha intents de fer ràdio en català en algunes emissores locals.

PREMSA

a) Únicament hi ha publicacions diàries en català a Andorra (on ho són les dues que hi ha: *Diari d'Andorra* i *El Periòdic d'Andorra*); al Principat de Catalunya (monolingües: *Avui*, *Diari de Girona*, *El Punt*, *El 9 Nou*, *Regió 7*; doble edició: *El Periòdic*; bilingües tendents a monolingüe català: *Diari de Sabadell*, *Diari de Terrassa*; bilingüe: *Diari de Tarragona*; doble edició: *El Segre*), i a les Illes Balears (*Diari de Balears*).⁷

b) Altres publicacions periòdiques es poden trobar, amb intensitat i transcendència social variables, a tot el territori (a Andorra són exclusivament en català). En moltes d'ocasions es tracta de revistes d'abast local o de temàtica cultural.

LITERATURA

La producció i el consum de literatura en català són relativament elevats al Principat de Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià i Andorra, on l'escolarització ha afavorit el creixement del mercat, encara que sempre el consum és per davall el de castellà. A Catalunya Nord la creació catalana es manté a un bon nivell d'ençà de l'emergència de la narrativa dels anys setanta. A l'Alguer hi ha producció literària en català si bé de consum reduït. A la Franja de Ponent hi ha un incipient moviment literari en català que comença a donar resultats.

7. Informació extreta de *El Temps*, 15/9/77.

10. Espectacles.

a) El català és la llengua predominant en les produccions i representacions teatrals del Principat de Catalunya, de les Illes Balears i Andorra. A Catalunya Nord hi ha produccions teatrals en català equiparables a les que són en francès.

b) El cinema en català és present de forma molt minoritària al Principat i molt esporàdicament a les Illes Balears, Andorra, Catalunya Nord i el País Valencià.

c) Per acabar, la música en català, després del moviment de la nova cançó, ha conegut la consolidació d'intèrprets del Principat de Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià i també de Catalunya Nord. Darrerament el rock interpretat en català ha donat grups que han aconseguit un ressò social considerable entre els joves d'aquests mateixos territoris. A Catalunya Nord, on és bona l'acollida d'intèrprets catalans, hi ha músics nord-catalans amb prou èxit. L'Alguer i la Franja de Ponent han donat també intèrprets encara que la transcendència social no és equiparable a la dels llocs esmentats.

JOAN MELIÀ

(Universitat de les Illes Balears)